

Lasku- harjoituksia perustulosta¹

Pertti Honkanen
Erikoistutkija
Kelan tutkimusosasto
pertti.honkanen@kela.fi

Pertti Honkanen arvioi, että jos epäkannustavat tarveharkintaiset tulonsiirtojärjestelmät haluttaisiin kokonaan korvata perustulolla, tämän olisi oltava melko antelias.

Keskustelu perustulosta on viime aikoina vilkastunut. Tässä kirjoituksessa perustulon edellytyksiä ja mahdollisia vaikutuksia pyritään hahmottamaan mikrosimulaatiomallin avulla olettamalla, että perustulo rahoitetaan yksinkertaisella tasaverojärjestelmällä. Tulosten perusteella on ilmeistä, ettei kaikkia perustuloon liitettyjä odotuksia voitaisi täyttää ilman, että sen rahoittamiseksi tarvittava tuloverotus muodostuisi ankaraksi.

¹ Kirjoittaja on keskustellut laskelmien oletuksista Osmo Soininvaaran kanssa.

Vastikkeettomasta ja ehdottomasta, kaikille kansalaisille maksettavasta perustulosta on Suomessa keskusteltu laajemmin 1980-luvun lopusta lähtien (Andersson 1988, Lahtinen 1992, Soininvaara 1994).² Idea oli eri muodoissaan muotoiltu aikaisemmin länsieurooppalaisessa ja pohjoisamerikkalaisessa keskustelussa. Yksi esimerkki tästä on Yhdysvalloissa jo 1960-luvulla käyty keskustelu ”minimitakuutulosta” (Theobald 1966).

Vaikka perustulosta keskustellaan lähinnä vihreiden ja vasemmiston keskuudessa, ajatus näyttää saavan kannatusta välillä muiltakin tahoilta. Perustulon idealla on yhteyksiä myös uusliberalistiseen aatemaailmaan. Milton Friedmanin jo 1960-luvulla esittämä negatiivinen tulovero voidaan nähdä perustuloidean yhtenä muunnelmana.

Perustulon puolesta esitetään monenlaisia perusteluita ja siihen liitetään erilaisia odotuksia: kansalaisten vapauden ja autonomian lisääntyminen, työttömyyden ja köyhyyden poistaminen, tuloerojen tasoittaminen, sosiaaliturvajärjestelmän radikaali yksinkertaistaminen, nykyistä kannustavampi tulonsiirto- ja verojärjestelmä, työn käsitteen laajentaminen... Näiden perustelujen, tavoitteiden ja odotusten paino vaihtelee eri ohjelmissa. Kun esimerkiksi sanotaan, että perustulo on työntekoon kannustava järjestelmä ja samalla myös yksi keino subventoida pienipalkkaista työtä, tullaan lähelle vallitsevan talousajattelun ajatuskulttuuria. Jos taas painotetaan perustulon antamaa mahdollisuutta vapautua palkkatyöstä, perusteluita voidaan löytää jopa kommunismin utopiasta ja Marxin teoksista.

Konkreettisia laskelmia ja ohjelmia on melko niukasti tarjolla. Ehkä se johtuu siitä, että perustulon toteuttaminen yleensä kuitenkin nähdään varsin kaukaisena mahdollisuutena.

² Suomessa käytettyä keskustelua on koonnuttu yhteen ja analysoinut Mattila (2001).

Laskelmien lähtökohtana on kaikille täysi-ikäisille maksettava tasasuuruinen perustulo, jolla korvataan osittain muuta sosiaaliturvaa.

Haluttaessa tarkempaa kuvaa erilaisten perustuloehdotusten vaikutuksista yksi työväline on mikrosimulaatiomalli.³ Siinä mallinnetaan koko väestön tulonsiirtoja ja välittömiä veroja jonkun otosaineiston sekä näiden tulonsiirtojen ja verojen yksityiskohtaisten, tietokoneohjelmaksi puettujen laskukaavojen avulla. Mikrosimulaatiomallien avulla voidaan hallita eri tulonsiirtojen keskinäisiä yhteyksiä ja mutkikkaitakin järjestelmiä, joissa henkilöllä tai kotitaloudella on erilaisia tulonsiirtoja, joiden kesken on erilaisia riippuvuuksia.

Jos mikrosimulaatiomallia käytetään perustulo-ohjelmien arviointiin, syntyy kysymys laskelmien relevanttiudesta. Staattinen mikrosimulaatiomalli, jollaisia useimmat mallit ovat, soveltuu parhaiten suhteellisten pienten muutosten lyhyen ajan seurausten arviointiin. Koska perustulo merkitsee perusteellista muutosta sosiaaliturva- ja verojärjestelmään, voidaan olettaa, että sillä olisi koko joukko vaikutuksia kansalaisten käyttäytymiseen, työmarkkinoihin, palkanmuodostukseen, yritysten toimintaan jne. Tällaisia muutoksia ei pystytä staattisella mallilla laskemaan.

Näistä varauksista huolimatta on ilmeistä, että staattisestakin mikrosimulaatiosta on hyötyä perustulo-ohjelmien

³ Haataja (1998) on esimerkki mikrosimulaatiomenetelmän käyttämisestä. Hänen laskelmassaan perustulolla korvataan kaikki tulonsiirrot eläkkeitä lukuun ottamatta. Tämä oletus on erilainen kuin tässä kirjoituksessa.

arvioinnissa. Simulaation avulla nähdään paremmin eri tulonsiirtojen keskinäiset riippuvuudet. Sen avulla saadaan tarkempi käsitys siitä, mitä seikkoja perustulo-ohjelmia suunniteltaessa on otettava huomioon. Perustulon aiheuttamat rahavirrat nähdään selvemmin yhteydessä koko tulonsiirtojärjestelmään. Perustulo-ohjelmien uskottavuus nähtävästi myös vaatii, että niitä perustellaan tällaisilla laskelmilla – samalla kun on myönnettävä, että ne eivät voi tavoittaa hypoteettisen ja laajan yhteiskunnallisen uudistuksen kaikkia seurauksia.

Ohjelmien konkretisointi

Perustulo voidaan määritellä vastikkeettomaksi tasasuureksi tulonsiirroksi, joka maksetaan kaikille kansalaisille riippumatta näiden työmarkkina-asemasta, muista tuloista ja perheasemasta.⁴ Tällainen perusmääritelmä jättää kuitenkin monta kysymystä avoimeksi, ja siitäkään on erilaisia lievempiä muotoiluja. Joissakin ohjelmissa perustulon suuruus saattaa siltikin riippua perheasemasta siten, että se on puolisoille pienempi kuin yksinäisille. Perustuloon liitetään joskus myös porrastus iän mukaan.

Avoimeksi jäävä kysymys on mm. perustulon suhde muuhun sosiaaliturvaan. Onko tarkoitus korvata koko muu sosiaaliturvajärjestelmä perustulolla, vai sovitetaanko sitä yhteen olemassa olevien etuuksien kanssa? Maksetaanko sitä olemassa olevien sosiaalietuuksien lisäksi? Suuri kysymys on myös, miten perustulo rahoitetaan: sosiaaliturvaa karsimalla, henkilöiden tuloverolla vai kenties välillisillä veroilla?

Seuraavassa lähtökohtana on kaikille Suomessa asuville täysi-ikäisille eli 18 vuotta täyttäneille tasasuuruinen maksettava tulonsiirto, jota rahoitetaan henkilökohtaisilla tuloveroilla ja korvaamalla perustulolla osittain muuta sosiaaliturvaa.

⁴ Esim. Vanderborght ja Van Parijs (2005).

Perustulon suuruus

Uskottavan perustuloesityksen vähimmäistasona voitaneen nykyisin pitää toimeentulotuen perusosaa yksinäiselle henkilölle ensimmäisessä kuntaryhmässä eli 389 €/kk. Toisena mahdollisena lähtökohdaksi voidaan pitää työttömien perusturvaa tai täyttä kansaneläkettä. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki on 514 €/kk ja täysi kansaneläke ensimmäisessä kuntaryhmässä 525 €/kk. Peruspäivärahasta peritään veroa, jolloin nettopäiväraha on runsaat 400 euroa kuukaudessa. Eläketulovähennyksen vuoksi täyden kansaneläkkeen saa verottomana.

Todellinen vähimmäistulo on Suomessa suurempi kuin toimeentulotuen perusosa, jota ei ole tarkoitettu asumiskustannusten peittämiseen. Kun perusosaan lisätään asumistukinormien mukainen asumiskustannus, päädytään yksinäisen, vuokralla asuvan henkilön laskennalliseen vähimmäistuloon, joka vaihtelee 620 eurosta 798 euroon kuntaryhmän ja asunnon valmistumisvuoden mukaan (Honkanen 2006). Kun todellisuudessa vuokrat varsin yleisesti ylittävät asumistuen normit, kunnat joutuvat usein maksamaan toimeentulotuen osan vuokrasta, joka ei mahdu näihin normeihin. Realistisempaa voi olla puhua esimerkiksi 700–900 euron vähimmäistulosta.

Siten 400–500 euron perustulo ei yleensä riitä vapauttamaan ainakaan yksinäistä työtöntä henkilöä kokonaan tarveharkintaisista tulonsiirroista. Silloin yksinäisen työttömän tulojen täydennykseksi tarvitaan edelleen asumistuki ja usein myös toimeentulotuki. Järjestelmä ei ehkä yksinkertaistakaan niin radikaalisti kuin toivottaisiin, eikä kannustavuutta tulisi niin paljon kuin odotetaan: asumistuen ja toimeentulotuen tiukka tarveharkinta vaikuttaisi edelleen epä-kannustavasti.

Toisaalta on selvää, että 400–500 euron perustulo parantaa esimerkiksi opiskelijoiden asemaa, sillä opintoraha on

Taulukko 1. Eri palkka- ja perustulotasojen vastaavia tasaveroprosentteja, jotka pitävät nettotulon ennallaan.

Palkka, €/kk	Perustulo, €/kk										
	0	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000
500	11%	31%	51%	71%	91%	111%	131%	151%	171%	191%	211%
1 000	15%	25%	35%	45%	55%	65%	75%	85%	95%	105%	115%
1 500	20%	27%	33%	40%	47%	53%	60%	67%	73%	80%	87%
2 000	24%	29%	34%	39%	44%	49%	54%	59%	64%	69%	74%
2 500	28%	32%	36%	40%	44%	48%	52%	56%	60%	64%	68%
3 000	31%	34%	37%	41%	44%	47%	51%	54%	57%	61%	64%
3 500	33%	36%	39%	42%	45%	47%	50%	53%	56%	59%	62%
4 000	35%	38%	40%	43%	45%	48%	50%	53%	55%	58%	60%
4 500	37%	39%	41%	43%	46%	48%	50%	52%	54%	57%	59%
5 000	38%	40%	42%	44%	46%	48%	50%	52%	54%	56%	58%

nykyisin aina pienempi, korkeintaan 259 euroa. Muita ryhmiä, jotka selvästi hyötyisivät tällaisesta perustulosta, ovat vähimmäistason (15,20 euroa päivässä) tai muuten pienen sairaus- tai vanhempanrahan saajat sekä useimmat lasten kotihoidon tukea saavat. Sama koskee niitä työttömien peruspäivärahan tai työmarkkinatuen saajia, joiden päiväraha on soviteltu, tarveharkinnalla vähennetty tai osittainen.

Silloin kun perustulolla korvataan muuta sosiaaliturvaa, sen vaikutus kansalaisen asemaan ei olisi kovin suuri. Sama voidaan sanoa niistä suurituloisista, joilla perustulon kääntöpuolena olisi todennäköisesti ankarampi verotus. Perustulon vaikutus olisi merkittävämpi silloin, kun sen saavat sellaiset henkilöt, jotka nykyisessä järjestelmässä ovat täysin tulottomia tai joiden saamat tulonsiirrot ovat nyt selvästi kaavailtua (esimerkiksi 500 euron) perustuloa pienempiä. Tällaisia ryhmiä ovat opiskelijat, kotityötä tekevät puoliset, vanhempiensa tuloista riippuvaiset ja näiden kotona asuvat aikuiset lapset, suuri osa lasten kotihoidon tuen saajista, sairausvakuutuksen pienimpiä päivärahoja saavat sekä ne työttömät, jotka eivät saa edes täyden peruspäivärahan suuruista päivärahaa.

Perustulo ja palkkaverotus

Kaikki perustulo-ohjelmat lähtevät siitä, että perustulo maksetaan aina olemassa olevien palkkatulojen lisäksi eikä palkkaa pienennetä perustuloa vastaavasti. Monesti kuitenkin päätellään, että perustulo käytännössä johtaisi nykyistä pienempiin palkkoihin joillakin ryhmillä, etenkin ns. ”heikkotuottoisilla” työntekijöillä (Soininvaara 1994).

Perustulon vaikutusta palkansaajien asemaan voidaan hahmottaa selvittämällä, minkälainen perustulon ja tasaveroprosentin yhdistelmä vastaa eri tulotasoina nykyistä veroastetta. Perustulo-ohjelmiin liitetään usein tasavero, ja joka tapauksessa se on yksinkertaisin tapa käsitellä perustulon ja verotuksen yhteyttä. Tällainen laskelma on esitetty taulukossa 1.

Taulukkoa voidaan lukea seuraavasti: kun tiedetään kuukausipalkka (esim. 2 500 euroa) ja perustulo (esim. 500 euroa), taulukosta nähdään minkälainen tasaveroprosentti pitää nettotulon ennallaan (esimerkissä 48 prosenttia). Taulukko ei kerro, miten suuri veroprosentin tulee olla, jotta perustulo voitaisiin rahoittaa.

Taulukon lähtökohdaksi ovat vuoden 2007 veroperusteet ja keskimääräistä

kunnallisveroprosentti perustapauksessa, jolloin palkansaajalla on vain automaattisesti myönnettävät vähennykset. Jos laskelmaan lisätään esimerkiksi työmatka- tai korkovähennyksiä, veroprosentti ei voi olla yhtä suuri kuin taulukko osoittaa.

Taulukosta nähdään, että pienempiä tuloja lukuun ottamatta tasavero perustuloon yhdistettynä tuottaisi joissakin tapauksissa melko lähelle nykyistä verojärjestelmää vastaavan tuloksen. Esimerkiksi jos kuukausipalkka on vähintään 2 000 euroa, 500 euron perustulo ja 47–49 prosentin tasavero on lähellä nykyistä ansiotulojen verojärjestelmää. Tätä asetelmaa selventää myös oheinen kuvio 1, jossa on verrattu nykyistä palkkaverotusta 500 euron perustulon ja 48 prosentin tasaveron yhdistelmään. Keskipalkkatasoilla nykyinen verokäyrä ja hahmoteltu perustulon ja tasaveron yhdistelmä tuottavat suunnilleen saman nettotulon, kun erityisiä vähennyksiä ei oteta huomioon.

Mitä suurempi on perustulo, sitä suurempi voi sen rahoittamiseksi perittävä tasavero olla, ilman että keski- ja hyväpalkkaisten tulonsaajien nettotulot merkittävästi muuttuisivat. Mutta voidaan kysyä, ovatko 50 prosentin luokkaa olevat tai sitä suuremmat marginaaliveroprosentit mielekkäitä keskitulotasoilla, pienistä tuloista puhumattakaan.

Pienipalkkaisille tämä rajoite takaa sen, että perustulo useimmiten lisää tuloja ja ainakin vähentää tarveharkintaisten tulonsiirtojen tarvetta. Jos vero on korkeintaan 50 % tulosta, 1000 euron palkkatasolla nettotulo on 500 euron perustulon ansiosta aina vähintään 1 000 euroa kuukaudessa. Jos bruttotulo on 1 500 euroa (perustulo + palkka) ja nettotulo vähintään 1000 euroa, yksinäisellä henkilöllä ei ole nykyisten säännösten mukaan oikeutta asumistukeen eikä myöskään toimeentulotukeen. Siten voidaan otaksua, että tulonsiirtojärjestelmä muodostuu tällaisissa tapauksissa nykyistä kannustavammaksi ja

että monissa tapauksissa myös nettotulot kasvavat.

Oletuksia

Kun näiden pohdintojen jälkeen edetään varsinaisiin laskelmiin, jossa käytetään mikrosimulaatiomallia, tarvitaan muutamia konkreettisempia oletuksia:

1) Veroton perustulo maksetaan 18 vuotta täyttäneille Suomessa asuville henkilöille, ei kuitenkaan eläketuloa saaville.

2) Perustuloa vastaava osuus vähennetään ansiosidonnaisista etuuksista ja muista veronalaisista sosiaalietuuksista. Vain se osa näistä tulonsiirroista, joka ylittää perustulon suuruuden, säilyy työttömyysturvassa, sairausvakuutuksen päivärahoissa, lasten kotihoidon tuessa ja opintorahassa.

3) Tarveharkintaisten verottomien tulonsiirtojen – asumistukien ja toimeentulotuen – sekä päivähoitomaksujen perusteet säilyvät ennallaan. Asumistukiin ja päivähoitomaksuihin vaikuttavat edelleen bruttotulojen muutokset: tulo-

Taulukko 2. Rahoituksen tasapainottava perustulon suuruuteen liittyvä tasavero-prosentti.

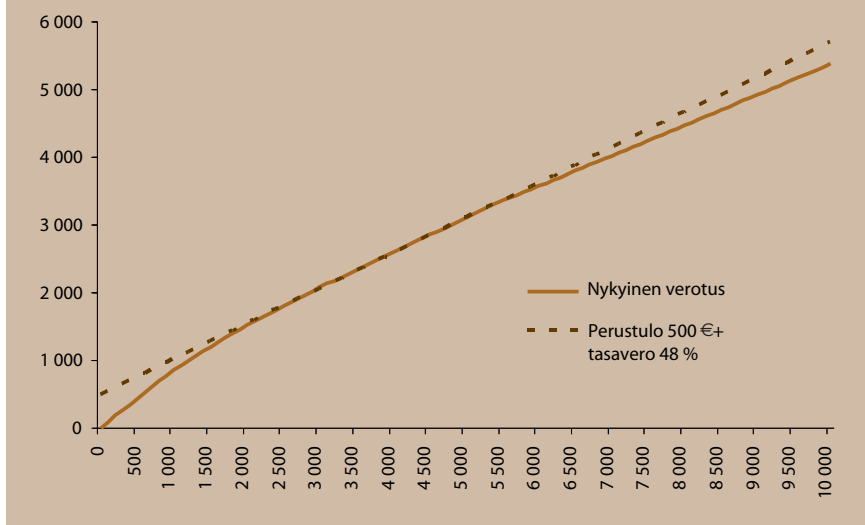
Perustulo, €/kk	Tasavero
400	43 %
500	48 %
600	52 %

jen kasvu pienentää asumistukea ja suurentaa päivähoitomaksuja. Toimeentulotuki määräytyy edelleen nettotulojen ja asumiskulujen mukaan siten, että kaikki kotitaloudet saavat vähintään normien mukaisen tulon.

4) Perustulolaskelmassa ei puututa lapsilisiin, elatustukiin, vammaistukiin, hoitotukiin ja muihin sellaisiin tulonsiirtoihin, jotka tuloista riippumattomia, verottomia tulonsiirtoja. Sama pätee opintotuen asumislisään.

5) Perustulo rahoitetaan ja laskelma tasapainotetaan henkilökohtaisten tuloerojen avulla siltä osin kuin muusta sosiaaliturvasta ei synny tarvittavia sääs-

Kuvio 1. Nykyinen palkkaverotus (2007) verrattuna perustuloon ja tasaveroon.

töjä. Yksinkertaisuuden vuoksi lähtökohdaksi otetaan tasaverojärjestelmä.

6) Yli 60 000 euron vuosituloista peritään 10 prosenttiyksiköllä korotettu vero. Tämä lisäoletus tehdään, jotta suurten ansiotulojen verotus ei aiheestomasti keventyisi.⁵

Laskelmat esitetään ilman eläkeläisiä, koska malli ei laske eläkkeitä, ja myös sen vuoksi, että eläketuloihin tarvittaisiin hieman erilainen perustulomalli.

Laskelmat tehdään JUTTA-mallilla vuoden 2004 tulonjakoaikainaan ja käyttämällä vertailukohtana on vuoden 2004 lainsäädäntöä.

Laskelmia simulaatiomallilla

Tehtävänä on ensin etsiä sellaisia tasaveroprosentteja, jotka pitävät yllä budjetitasapainon. Toisin sanoen tavoitteena on, että perustuloa saavien henkilöiden käytettävissä oleva tulot eivät koko väestön tasolla olennaisesti muutu. Laskelma tehdään eri perustulotasoilta. Tässä tyydytään vaihtoehtoihin 400 €, 500 € ja 600 € kuukaudessa.

Tulokseksi saadaan oheinen taulukko 2. Tasapainottavaa tasaveroprosenttia on etsitty yhden prosenttiyksikön tarkkuudella. Mainituille perustulotasoilta on löydetty tasaveroprosentit 43, 48 ja 52.

Perustulo korvaa vain osan muista tulonsiirroista, joten laskelman tasapainottamisen on tapahduttava osittain verotusta kiristämällä, jos perustuloa nostetaan. Taulukko 3 esittää, miten paljon perustuloa on maksettava ja missä määrin se korvaa muita tulonsiirtoja, kun laskelmasta jätetään eläkeläiset pois.

Mallilaskelmassa perustuloa kertyy niille henkilöille, jotka ovat 18 vuotta täyttäneitä ja joilla ei ole eläketuloa, lähes 17 miljardia euroa, jos perustulo on 500 euroa. Mallinnettavia veronalai-

Taulukko 3. Eri suuruisten perustulojen vaikutus tulonsiirtojärjestelmään, milj. €. Vertailukohtana vuoden 2004 voimassaoleva lainsäädäntö mallinnettuna.

Perustulo, €/kk	Lähtötilanne			
	0 €	400 €	500 €	600 €
Perustulo	0	+ 13 277	+ 16 596	+ 19 915
Veronalaiset tulonsiirrot (ei eläkkeitä)	4 432	- 2 396	- 2 746	- 2 973
Asumistuet	618	- 66	- 84	- 131
Toimeentulotuki	371	- 244	- 301	- 335

Perustulo vaikuttaisi merkittävimmin niiden asemaan, jotka nyt saavat sitä vähemmän tulonsiirtoja.

sia tulonsiirtoja, joita perustulo voi osittain korvata, on noin 4,4 miljardia euroa. Tarveharkintaisia tulonsiirtoja eli asumistukia ja toimeentulotukea, joita perustulo voi myös korvata, on vajaa miljardi euroa. On selvää, että perustulon rahoittamiseen ei riitä sekään, että muut tulonsiirrot korvattaisiin perustulolla kokonaan. Perustuloa on rahoitet-

tava myös työ- ja pääomatulojen verotusta kiristämällä.

Näillä perustuloilla voidaan korvata yli puolet veronalaisista tulonsiirroista. Jos perustulo olisi 600 euroa, se vähentäisi muiden veronalaisien tulonsiirtojen tarvetta lähes 3 miljardilla eurolla, mikä on noin 2/3 koko määrästä. Asumistuen tarpeeseen perustulo ei vaikuttaisi kovin merkittävästi, mutta se korvaisi valtaosan toimeentulotuesta. Jos perustulo olisi 600 euroa, toimeentulotukea ei tarvittaisi enää juuri lainkaan.

Ilmeistä on, että perustulo hyödyttää ensi sijassa pienituloisia. Taulukkoon 4 on laskettu joitakin tulonjakoindeksatoreita, kun perustulo olisi 500 euroa ja tasaveroprosentti 48 prosenttia. Tällainen ratkaisu vähentäisi suhteellista köyhyyttä varsin merkittävästi ja tasoittaisi

Taulukko 4. Tulonjakoa kuvaavia mittareita.

Suure	Perustilanne	Perustulo 500€/tasavero 48 %
Mediaani/kulutussyksikkö, €/v	20 215	20 694
Köyhyysaste, 40 %	3,7 %	1,7 %
Köyhyysaste, 50 %	10,1 %	7,8 %
Köyhyysaste, 60 %	16,5 %	14,0 %
GINI-kerroin	26,1	22,7
Kotitalouksien lukumäärä	1 684 184	1 684 184

⁵ Tämä on Osmo Soininvaaran ehdotus.

muutenkin tuloeroja. Tässä on kuitenkin muistettava tasaveroa koskevat yksinkertaiset oletukset. Jos esim. pääomatulojen eriytetty verotus halutaan säilyttää, tuloerojen tasoitus laimenee.

Yhteenvetoa

Kun erilaisia perustuloesityksiä yritetään sovittaa nykyiseen sosiaaliturva- ja verojärjestelmään, voidaan aluksi haarukoida perustulon suuruutta. Alle 400 euron perustulo tuskin on mielekäs, koska silloin alitetaan helposti nykyinen toimeentulotuen perusosa. Jos halutaan, että perustulo korvaisi kokonaan nykyiset tarveharkintaiset tulonsiirtojärjestelmät, sen pitäisi olla nykyistä työttömien perusturva suurempi, ehkä 700 euron luokkaa. Silloin se säilyttäisi myös pienituloisimpien eläkeläisten aseman suurin piirtein ennallaan. Toisaalta pienempikin, esim. 400–500 euron perustulo parantaisi yleensä opiskelijoiden ja monien muidenkin pienituloisten ryhmien asemaa. Melko vaatimatonkin perustulo lisäisi yleensä pienipalkkaisten työntekijöiden, esimerkiksi osa-aikatyöntekijöiden, tuloja – edellyttäen ettei se johda palkan pienentymiseen.

Kun simulaatiomallilla etsitään tasaveroprosenttia, joka tasapainoittaisi perustulon rahoituksen, perustulon suuruudelle tulee lisärajoitus. Jos perustulo olisi 400–500 euroa, tasavero voisi olla vielä alle 50 prosenttia, mitä pidettäisiin ehkä siedettävänä. Jos perustulo olisi 600 euroa kuukaudessa, tasaveroprosentti kohoaisi yli 50:n, mitä luultavimmin pidettäisiin epärealistisena tai epämielekkäänä ratkaisuna. Silloin palkansaajien nettotulot pienentyisivät ankaran verotuksen vuoksi jo noin 3 000 euron kuukausituloista lähtien. Jos tasavero tehdään realistisemmaksi verovähennyksillä tai pääomatulojen eriytettyllä verolla, nämä rajoitukset tulevat jo pienemmällä perustulolla vastaan.

Perustulon suuruudelle on näin melko tiukat rajat, ja kaikkia perustuloon liitet-

tyjä tavoitteita yksinkertaisuuden ja kannustavuuden suhteen olisi vaikea saavuttaa. Riippuvuus tarveharkintaisista tulonsiirroista säilyisi. Näissä laskelmissa säilyy myös ansiosidonnainen työttömyysturva, jolloin on selvää, että työtön ei voi aina vapaasti lisätä työtulojaan tulonsiirtojen pienentymättä.

Lopuksi voidaan uudestaan tähdentää, että simulaatiolaskelma ei kerro, miten perustulo vaikuttaa palkanmuodotukseen ja kansalaisten käyttäytymiseen työmarkkinoilla. Loogista on tietenkin olettaa, että myös käyttäytymisvaikutukset riippuvat perustulon suuruudesta. Pieni perustulo tuskin vähentäisi merkittävästi palkkatyön tarjontaa eli se ei kannustaisi ”joutilaisuuteen”. Jos perustulo olisi antelias, on ainakin joillekin ryhmille olemassa selvä houkutus vähentää työn tarjontaa eli asettaa etusijalle ”joutilaisuus” – tai ainakin muut toiminnan muodot kuin palkkatyö. Pienten työtulojen marginaaliveroasteen selvä kohoaminen voisi myös vaikuttaa tähän suuntaan, olipa perustulo pieni tai suuri.

Joka tapauksessa perustulo muuttaisi enemmän pieni- kuin keski- tai hyväpalkkaisten työntekijöiden asemaa. Suurin ”vallankumous” ehkä tapahtuisi juuri pienipalkkaisten osa- ja pätkätyöntekijöiden asemassa. ■

KIRJALLISUUS

Andersson, J.O. (1988), *Vänsterframtid*, Helsingfors: Folkets bildningsförbund.

Theobald, R. (Ed.) (1966), *The Guaranteed Income: Next Step in Economic Evolution?* Garden City, N.Y.: Doubleday & Company.

Haataja, A. (1998), Verotuki, pohjavähenys vai perustulo? Vaihtoehdot empiirisesä tarkastelussa, teoksessa Niemelä, H. ym. (toim.): *Innovatiivinen sosiaalipolitiikka, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 25*, Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Honkanen, P. (2006), Työttömien perusturvan ongelmia, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 54, Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Lahtinen, I. (1992), *Perustulo, kansalaisen palkka*, Tampere: Hanki ja Jää.

Mattila, A. (2001), Tarvitaanko perustuloa? Suomalaisten kansalaistulo-, kansalaispalkka- ja perustulomallien teoreettinen analyysi, Kuopio: Kuopion yliopiston sosiaalitieteiden laitos.

Soininvaara, O. (1994), *Hahmotelma perustulomallista*, Sosiaali- ja terveystieteiden monisteita 1994:2.

Vanderborght, Y. & Van Parijs, P. (2005), *L'allocation universelle*, Paris: La Découverte.